

Prof. dr. Enes Durmišević
Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo
Pravni fakultet / Faculty of Law

BOSNA JE BILA NJEGOV STVARNI SVIJET
In memoriam (Mustafa Imamović, Gradačac, 1941. – Sarajevo, 2017)

BOSNIA WAS HIS REAL WORLD
In memoriam Mustafa Imamović (Gradačac, 1941 – Sarajevo, 2017)

Na početku ove godine, u ponedjeljak u popodnevnim satima 23. januara, umro je profesor emeritus Mustafa Imamović, dugogodišnji nastavnik Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu. Bosanskohercegovačka akademska i intelektualna zajednica ostala je bez svog istaknutog člana, čije djelo je ostavilo neizbrisiv pečat na noviju historiju Bosne i Hercegovine. U četvrtak 23. januara obavljena je komemoracija u velikoj sali Univerziteta u Sarajevu i dženaza u haremu Begove džamije koju je klanjao reisul-ulema Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Husein ef. Kavazović. Isti dan Imamović je pokopan na Gradskom groblju Bare.

Mustafa Imamović rođen je u Gradačcu 29. januara 1941. godine. Osnovnu školu i gimnaziju završio je u rodnom gradu, a Pravni fakultet u Beogradu 1963. godine. Nakon uspješno završenog studija prava primljen je za asistenta na Katedri za istoriju države i prava na Pravnom fakultetu u Beogradu. Historiji države i prava, posebno Bosne i Hercegovine, posvetit će sav svoj život.

Nakon odbrane magistarske radnje (1967) i doktorske disertacije (1971), izbora za docenta (1972) i odsluženja vojnog roka Imamović se vraća svojoj Bosni 1973. godine, kada počinje svoj radni vijek i nastavničku i naučnu karijeru na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu. U zvanje vanrednog profesora izabran je 1977, redovnog 1982. godine. Profesor emeritus postao je nakon penzioniranja, 2011. godine.

Bio je Fulbrightov stipendista na Univerzitetu u Michiganu pri Centru za ruske i istočnoevropske studije (šk. 1977/1978) na kom je gostovao i nakon agresije na Bosnu i Hercegovinu (šk. 1999/2000), gostujući profesor na Univerzitetu Yale u New Havenu (šk. 1983/1984), na Centralno-evropskom univerzitetu u Budimpešti (šk. 1997/1998), na kraćim boravcima na Univerzitetu u Chicagu (1985) i Univerzitetu u Amsterdamu – Institutu za međunarodne odnose (šk. 1998/1999).

Predavao je na pravnim fakultetima u Beogradu, Sarajevu, Rijeci, Banjoj Luci i Mostaru sve historijsko-pravne discipline (nacionalnu i opću pravnu historiju i rimsko pravo).

Učestvovao je na mnogobrojnim domaćim i međunarodnim naučnim skupovima. Bio je dekan Pravnog fakulteta u Sarajevu (1992–1994), prodekan za nastavu (1980), predsjednik Savjeta (1988–1989), predsjednik Upravnog odbora i upravnik Biblioteke; predsjednik Upravnog odbora Instituta za istoriju u Sarajevu, glavni i odgovorni urednik časopisa *Pregled* (i njegovog izdanja na engleskom jeziku –*Survey* 1978–1980) i *Ljudska prava* (2000–2008), član redakcije *Gledišta* (1969–1973) i *Godišnjaka Pravnog fakulteta u Sarajevu*, član Društva istoričara BiH itd.

Za svoj naučni i akademski rad dobio je Šestoaprilsku spomen-plaketu Grada Gradačca (1979), republičku nagradu za nauku „Veselin Masleša“ (1987), Šestoaprilsku nagradu Grada Sarajeva zadjelo *Historija Bošnjaka* (1998), Povelju Univerziteta u Sarajevu povodom 50 godina osnivanja i rada (1999), Zlatnu značku Općine Gradačac (1999), Nagradu za nauku BKZ „Preporod“ (2003), Nagradu za najbolju stručnu knjigu, za djelo *Historija države i prava BiH* u okviru XVI Međunarodnog sajma knjiga i učila (2004), nagradu „Najbolji autor“ za djelo *Knjige i zbiljanja*, koju je dodijelilo Udruženje izdavača i knjižara BiH (2008) itd.

Objavio je oko 30 monografskih publikacija i udžbenika i više od 600 bibliografskih jedinica, članaka, rasprava, studija i osvrti (vidjeti: Rožajac-Zulčić, Mirela, Ivana Teronić, *Grada za bibliografiju Mustafe Imamovića*, University press, Magistrat, Sarajevo, 2009), što je zaista impresivno.

U čast Mustafe Imamovića, još za njegovog života, njegove kolege sa Katedre za historiju prava i komparativno pravo na Pravnom fakultetu u Sarajevu, njegovi magistranti, doktoranti i prijatelji sa pravnih fakulteta u bivšoj zajedničkoj državi održali su dva simpozija. Prvi je održan u Gradačcu, u organizaciji Instituta za historiju u Sarajevu i Biblioteke „Alija Isaković“ iz Gradačca, 23–25. oktobra 2009, povodom 45 godina naučnog i publicističkog rada Mustafe Imamovića. Drugi skup, povodom 50 godina Imamovićevog naučnog i publicističkog rada, održan je 28. i 29. novembra 2014. godine u Tuzli. Pokrovitelj ovog skupa bio je Zavod za zaštitu kulturnog i historijskog naslijeđa Tuzlanskog kantona. Učesnici su, uglavnom, bili isti kao i na prethodnom simpoziju i sa oba simpozija objavljeni su zbornici radova koji su dostupni naučnoj javnosti.

Radovi Mustafe Imamovića prevedeni su na engleski, njemački, turski, albanski, ruski, arapski i perzijski jezik. Njegova knjiga *Historija države i prava Bosne i Hercegovine* prevedena je na engleski jezik pod naslovom *Bosnia and Herzegovina – evolution of its political and legal institution* 2006. godine. Knjiga *Historija Bošnjaka*, koja je štampana u nekoliko desetina hiljada primjeraka (legalno, ali i ilegalno, dakle, izdavači i čitaoci prepoznaju „pravu“ literaturu) već odavno je trebala biti prevedena na turski jezik.

Imamović je 1967. godine magistrirao na Pravnom fakultetu u Beogradu odbranivši magistarski rad pod naslovom *Pravni položaj verskih zajednica za vreme šestojanuarske diktature*.

U vrijeme kada je bilo oportuno pisati o narodnooslobodilačkoj borbi, radničkom pokretu i radničkom samoupravljanju, bratstvu i jedinstvu, Titovom doprinosu razvoju Jugoslavije, „truhlom“ zapadnom kapitalizmu, pokretu nesvrstanih itd., Imamović se opredjeljuje za potpuno nepopularnu temu svoje magistarske radnje. Izabravši ovakvu temu, on odbacuje stav totalitarnog mišljenja koje nameće tezu da ono jedino sve zna o historiji, njezinom toku, ciljevima, prirodnim procesima i društvenom razvitku.

Imamović shvata da historijski trenutak u kom piše ne smije biti jedini kriterij vrijednosti, estetskoga i istine, jer bi takvim poimanjem sva historija postala irelevantna. On je humanist, on zna da selektivni pristup historiji predstavlja prepreku za dijalog među ljudima, zajednicama, narodima, kulturama, civilizacijama.

Prilikom višegodišnjih razgovora sa Imamovićem, kao mentorom na magistarskoj i doktorskoj disertaciji, kolegom, prijateljem i bliskim saradnikom sa Katedre i Fakulteta, njegovo objašnjenje zašto je odabrao baš tu i takvu temu za svoju magistarsku radnju je da Bošnjaci (tada Muslimani) u to vrijeme imaju jedinu instituciju, Islamsku zajednicu. Čak i poslije

„priznanja“ Muslimani nemaju svoje nacionalne institucije sve do pada komunizma, te je stoga svojom magistarskom radnjom želio makar podsjetiti na ovu instituciju u šezdesetim godinama, upravo kada u partijskim forumima počinje rasprava o „priznanju“ muslimanske nacije. Da bi IZ mogao tretirati kako-tako, morao ju je obrađivati u „paketu“ sa drugim vjerskim zajednicama, pravoslavnom i katoličkom te Jevrejskom zajednicom. Tako je često u razgovoru, dijalogu i „kafama“ potpisniku ovih redova na svaki kritičkiji osvrt na rad i organizaciju Islamske zajednice u BiH (autor ovog teksta je pod mentorstvom M. Imamovića svoj magistarski rad odbranio na Pravnom fakultetu u Sarajevu pod naslovom *Uspostava i pravni položaj Rijasete Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini 1882–1899.*), odgovarao: „Zapamti, to je jedina 'nacionalna' institucija koju smo imali od 1945. do devedesetih. To moraš imati u vidu!“ S druge strane, on smatra da je, u doba Kraljevine Jugoslavije, „vjerska komponenta nacionalnog pitanja, mada vrlo značajna, ostala u sjenci čisto političko-stranačkih sukoba i odnosa u kojima je bezobzirno arbitrirala monarhija, odnosno dinastija Karađorđevića kao ključna državna institucija.“ Naravno da u novoj Jugoslaviji IZ nije bila samo u sjenci tadašnjeg političkog režima nego u njegovoj potpunoj kontroli. Imamović će ovu svoju magistarsku radnju, pri kraju radnog vijeka, dijelom rekonstruirati i objaviti pod naslovom *Vjerske zajednice u Bosni i Hercegovini i Jugoslaviji između dva svjetska rata*, 2008. godine. Imamović je i jedan od učesnika „drugog bošnjačko-muslimanskog nacionalno-kulturnog preporoda“ (Š. Filandra), zajedno sa značajnim bošnjačkim intelektualcima sedamdesetih godina prošlog stoljeća.

Daleko bi nas odvelo nabrojanje objavljenih knjiga i monografija rahmetli profesora Imamovića. Potrebno je pobrojati makar one najznačajnije.

Doktorska disertacija pod naslovom *Pravni položaj i unutrašnje-politički razvitak BiH 1878–1914.* je objavljena 1976. godine u poznatoj sarajevskoj izdavačkoj kući „Svjetlost“ i do sada je imala tri izdanja. Ona predstavlja „cjelovit pogled na period austrougarske okupacije Bosne i Hercegovine do dramatičnih događaja obilježenih Sarajevskim atentatom, a zatim Prvim svjetskim ratom“, napisao je Muhamed Hadžijahić, predstavljajući knjigu u „Borbi“ 9. aprila 1977. godine, dok je poznati Robert Donia sa Mičigenskog univerziteta za treće izdanje napisao da je Imamović „stvorio lako čitljivo djelo o političkom stranačkom organiziranju i pravnom razvitku, koje je na jedan takav autoritativan način bilo oslobođeno svih ideoloških pretpostavki. Njegova historija nije ništa manje čitljiva i aktuelna nego što je bila i onda kad se prvi put pojavila.“

Doba agresije i rata protiv Bosne i Hercegovine iznjedrit će najbolja ostvarenja Mustafe Imamovića. Doživjevši pokušaj uništenja Bošnjaka, on želi odgovoriti i odbraniti se istinom o Bosni i Bošnjacima, te piše svoje

najpoznatije djelo *Historija Bošnjaka*. Doba patnje značilo je doba stjecanja iskustva, jer stjecanje iskustva znači patiti. Imamović, pišući svoju *Historiju Bošnjaka*, ne gubi nadu u tako bezizlaznoj situaciji, jer njegova „nada je dolazila od onih koji nisu imali nikakve nade“, od onih koji su zajedno s njim podnosili „evropsku genocidnu strast“ (M. Imamović) u opkoljenom gradu.

Šta je želio postići ovom knjigom, autor objašnjava, između ostalog, u Uvodu: „Za ovu sam se knjigu pripremao još od rane mladosti, vođen znatiželjom, ali i onim Kantovim kategoričnim imperativom da čovjek mora djelovati tako da načela njegove volje mogu u svako doba postati općim zakonom. Želio sam se jednostavno orijentirati u svijetu, a uslov za to je bio da saznam ko sam, odakle sam, gdje sam i kuda idem.“ Imamović prošlost ne negira, on je integrira.

Veoma mnogo prikaza napisano je o ovoj Imamovićevoj knjizi. Tako Miljenko Jergović o njoj piše: „Imamovićeva knjiga čita se kao lijepo ispričana priča u čiju faktičnost i autentičnost čitatelj može, ali i ne mora vjerovati. Takva je, uostalom, svaka sintetska povijest nekoga naroda, pogotovu ako je piše čovjek nesumnjivog literarnog dara, a u pisanju ga ne vodi načelo mržnje.“

Historija Bošnjaka Mustafe Imamovića je, u to nema nikakve sumnje, iznimno vrijedna knjiga, ali njezina vrijednost više se tiče onoga čega u njoj nema, a što je s obzirom na krvavu bosansku logiku bilo očekivano.

„U ovoj knjizi nema nacionalne mržnje, programa za istrebljenje, niti pokušaja da se ijednom bosanskom narodu i ijednom bosanskom svijetu oduzme pravo na budućnost ove zemlje“ (*Tjednik*, 13. februar 1998. I(51), 65. i *Oslobođenje* 15. mart 1998, 6).

Prije *Historije Bošnjaka* Imamović je 1996. godine objavio *Bošnjaci u emigraciji: Monografija Bosanskih pogleda 1955–1967*, koja predstavlja prvu studiju o bošnjačkoj emigraciji.

U periodu rata i nakon toga Imamović izdaje nekoliko udžbenika o historiji države i prava Bosne i Hercegovine za studente Pravnog fakulteta u Sarajevu i na taj način postaje jedan od ključnih utemeljitelja historije države i prava Bosne i Hercegovine kao naučne discipline davši joj legitimitet svojim velikim naučnim opusom. Ovaj nastavni predmet doživjet će punu afirmaciju, gore spomenutim, četvrtim izdanjem *Historije države i prava Bosne i Hercegovine* koje je prevedeno i na engleski jezik.

Daleko bi nas odvelo, pored već gore spomenutih, nabranjanje svih objavljenih knjiga, monografija i udžbenika Mustafe Imamovića, ali ćemo spomenuti još neke, čiji naslovi upućuju zainteresiranog čitaoca na tematiku kojom se bave. To su: *Bilješke o razvitku i metodu historijsko-pravne nauke*

(2008), *Knjige i zbivanja* (2008), *Zemaljski statut u ustavnoj historiji Bosne i Hercegovine* (2010), *Knjiga pamćenja* (2013) i dr. Imamović je i u koautorstvu sa Atifom Purivatrom i Rusmirom Mahmutćehajićem izdao *Muslimani i bošnjaštvo* (1991), Atifom Purivatrom i Kemalom Hreljom *Ekonomski genocid nad bosanskim Muslimanima* (1993), te sa grupom autora *Bosna i Hercegovina od najstarijih vremena do kraja Drugog svjetskog rata* (1994). U srži njegovog naučnog opusa Bosna zauzima centralno mjesto.

Njegov interes i javni angažman potvrđuje i nekoliko stotina članaka objavljenih u publikacijama, časopisima i novinama. Dovoljno je samo navesti neke od naslova koji zorno pokazuju njegov interes i angažman za sva društvena zbivanja koja se tiču svakog građanina, a intelektualca posebno. Imamović ne ostaje gluh na sve te pojave jer odbija biti „čovjek jedne dimenzije“, jer je znao da u tom slučaju postajemo i „društvo jedne dimenzije“. On svojim intelektualnim angažmanom, svojim stavom ne pristaje na pasivnost i odbija da humanizam zamijeni scijentizmom, koji često postaje svrha samom sebi, postajući „znanje od kog koristi nema“. Za njega je to značilo karijerizam, egoizam ili, još gore, neodgovornost koju prakticiraju neki intelektualci, zamjenjujući vrlo vješto teze: svoju socijalnu ravnodušnost nazivaju intelektualnom slobodom. A istina je na drugoj strani: niti su oni intelektualci niti oni žive intelektualnu slobodu. Ovakav stav o vrijednosno neutralnoj nauci najbolje pokazuje savremeni svijet, svijet ratova, terora, gladi, ekoloških problema, migracija, rasizma, fašizma, siromaštva i netolerancije uprkos tehničkom napretku čovječanstva. Gubljenjem određenih vrijednosti i ljudski život postaje bezvrijedan. Savremeni čovjek je postao „etički nepismen“, bez ikakve moralne odgovornosti i onda je sasvim realno da se „aušvici“ i „srebrenice“ u budućnosti multipliciraju. Intelektualci su odavno postali najamni radnici. „Svijet slavi svoju vlastitu ludost kao svoju racionalnost“ (H. Markuse).

Naslovi članaka govore sami za sebe, posebno kada se ima u vidu kontekst, vrijeme njihovog objavljivanja: *Istoriju i književnost Muslimana uvrstiti u nastavni program* (1968), *O uvođenju naziva Musliman* (1969), *Nacionalni i politički razvitak Muslimana* (1969), *Veće muslimanske poezije* (1972), *Glose uz prvu antologiju muslimanske književnosti* (1973), *Postanak i razvitak moderne muslimanske književnosti* (1974), *Islamski koncept države* (1974), *Panislamizam i „panislamizam“* (1982), *Nacionalno pitanje u Jugoslaviji* (1988), *Islam i jugoslavenska kriza* (1988), *Naziv Musliman* (1990), *Muslimani spram bošnjaštva* (1990), *Posebnost statusa Bosne i Hercegovine* (1991), *Svi srpsko-muslimanski odnosi* (1991), *Velikosrpska ideja i njeni projekti* (1991), *Projekat sile i svršenog čina: Stevan Moljević – 1941. i 1991.* (1991), *Korijeni i vanjski uticaji: šta je i kako postalo*

„Načertanije“ (1991), *Pregled istorije genocida nad Muslimanima u jugoslavenskim zemljama* (1991), *Muslimani u kliještima nacionalnih programa* (1991), *Zaboravljeni Zmaj od Bosne* (1991), *Različito razumijevanje islama* (1991), *Stodeset godina Rijasetu* (1991), *Povratiti pamćenje Muslimana* (1992), *Državnost i granice Bosne i Hercegovine* (1992), *Nastavak rata do konačne podjele* (1992), *Smrt fašizmu: Sloboda narodu* (1992), *Rebarbarizacija Evrope* (1993), *Izgubili smo arebicu, sačuvajmo ćirilicu* (1994), *Jugoslavenstvo je uvijek bilo velikosrpstvo* (1994), *Okovana Bosna* (1995), *Sloboda misli poslije Daytonu* (1996), *Pojam i državnopravna definicija Sandžaka* (1996), *Agresija na Bosnu i Hercegovinu i njene neposredne posljedice* (1997), *Hajduci i četnici* (2000), *Bošnjaci* (2000), *Srbi i rat protiv Bosne i Hercegovine* (2001), *Izgradnja Bosne i Hercegovine kao moderne države* (2001), *Država plaća svoje rušenje* (2002), *Izgradnja historije države i prava Bosne i Hercegovine kao nacionalne naučne discipline do kraja tridesetih godina XX stoljeća* (2002), *Holokaust ili bosanska kataklizma* (2002), *Bošnjački etnos: identitet i ime* (2003), *Identitet Bošnjaka u XX stoljeću* (2003), *Politički identitet Bosne i Hercegovine i njene granice* (2003), *Rat je teška škola* (2005), *Stare i nove prijetnje genocidom* (2005), *Komercijalizacija visokog školstva* (2005), *Antifašizam i Bosna i Hercegovina kao država* (2005) itd.

Koliko je Imamović intelektualno pošten ali i hrabar, neka ilustrira samo tekst *Istoriju i književnost Muslimana uvrstiti u nastavni program* koji je objavio 1968. godine, prije nego je zvanično „priznata“ nacionalna odrednica Musliman. On piše kako bi „bilo neophodno proširiti program u školama kako bi nastavom bila obuhvaćena istorija Muslimana i njihove književnosti“ (*Oslobođenje*, 30. maj 1968). U to doba on je zaposlen kao viši asistent na Pravnom fakultetu u Beogradu. I tako dosljedno do kraja života. On odbija kriterij naučne objektivnosti podrediti kriteriju političke lojalnosti. Zar, svima nama, užasna agresija na Bosnu i Hercegovinu i genocid nad Bošnjacima ne pokazuje i dokazuje poznatu krilaticu o ponavljanju historije onima koji je ne nauče. Historija je kao utvara, ona se stalno vraća; ako je otjeramo, opet će doći; ako joj ne priznamo pravo koje ima (istina, „onako kako se desilo“), ona će se vratiti i tražiti i ono na što nema pravo.

Tokom agresije i opsade Sarajeva (1992–1995) Imamović, uprkos svemu, odbija napraviti ustupak zlu. On ne pristaje da se, možda nekad u budućnosti, pita kako je mogao šutjeti u tom teškom vremenu. I zato nije šutio. Pisao je, jer je znao da za Bosnu i njen narod postoji budućnost samo ako u nju vjeruje. A on je vjerovao. Bilo je to vrijeme kada smo stjecali svijest o slobodi, a ako se krajnji smisao historije ne vidi u ostvarivanju vrhovnih vrijednosti života – slobode, istine, pravde, dobrote, ljubavi, svetosti života itd. – onda ni historija niti život nemaju smisla.

O Imamovićevoj intelektualnoj dosljednosti najbolje govore njegove dvije knjige, *Knjige i zbivanja* i *Knjiga pamćenja* koje sačinjavaju Imamovićevi tekstovi objavljeni od šezdesetih pa sve do godina izdanja, 2008. i 2013. godine u izvornom obliku, bez bilo kakvih lektorskih ili uredničkih intervencija. Bio je to njegov zahtjev. Iako je između prvog i posljednjeg teksta proteklo skoro pedeset godina, uz velike društvene promjene, Imamović nema problema sa svojom bibliografijom jer ona ne iziskuje nikakvo retuširanje, koje bi rado izvršili mnogobrojni autori labilne moralne strukture na prostoru bivše Jugoslavije. On u svojim tekstovima ne nosi nikakav „ideološki prtljag“, kojeg bi se rado odrekao u svom zreloom dobu. Njegove knjige žive i živjet će i poslije njegove smrti za razliku od nekih autora koji se stide svojih „ranih radova“ i kojih bi se rado odrekli, jer takve knjige „umru“ i prije njihovih autora, očeva mrtvorodenih knjiga. To su knjige koje niko ne čita.

Nastavničko-pedagoški Imamovićev rad trajao je preko četrdeset godina. Kroz sve to vrijeme pokazivao je „nepokolebljivu vedrinu“ u komunikaciji sa studentima. Njegov moto je bio: „Male ocjene na ispitima daju oni koji su i sami dobijali male ocjene“. To je bila najveća osuda profesora-terminatora, oholih i iskompleksiranih, onih koji nikada nisu razlučili šta bi to bilo suštinsko i minimalno za pozitivnu ocjenu, jer je bolje ne biti sasvim u pravu, nego biti previše. Na taj način želio je legitimirati i motivirati studenta da se emotivno poistovjeti sa vlastitom poviješću. Vjerovao je da se obrazovanjem može utjecati na dušu naroda i nataj način, donekle, predvidjeti njegovu budućnost. Za njega nije bilo važno samo pamćenje (historijskih činjenica i događaja) nego i kritičko mišljenje. Dakle, historiju uvažavati, a ne obožavati! Sami smo svjedoci kuda vodi obožavanje historije.

Hirurškom preciznošću znao je odmah prepoznati studente koje je nazivao politikantima. Bili su to studenti, najčešće aktivisti, podmladak političkih stranaka svih spektara. Ličili su jedni na druge k'o jaje jajetu. Vjerovatno kopirani stariji članovi njihovih partija. Uglavnom su bili drski, bezobrazni, bez dostojanstva, ulizice, licemjerni. U takvim prilikama uvijek mi je naumpadala čuvena izreka najvećeg sina (brata?!) svih jugoslavenskih naroda: „Narod koji ima ovakvu omladinu ne treba da brine za budućnost!“ A kada je ta ista omladina sazrela i zauzela političke položaje i funkcije, razorila je i uništila zemlju, počinila stravične zločine, pa čak i genocid! Studenti trebaju svoju nacionalnu historiju posmatrati kao svoju historiju, da budu ponosi na njena ostvarenja, ali istovremeno da se stide njenih nepravdi. Zar danas u Bosni i Hercegovini ne stojimo pred ovim problemima na putu ka budućnosti, pomirenju, ispravljanju povijesnih nepravdi itd. Čovjek se ne rađa kao dovršeno biće (biološki svakako), stoga proces obrazovanja i

odgoja koji vodi ka svestrano razvijenoj ličnosti ima smisla: on je kritika čovjeka kao (samo) biološkog bića.

Imamović je bio angažirani, a ne regrutirani intelektualac, rekao je to na komemoracijišef Katedre za historiju prava i komparativno pravo na Pravnom fakultetu u Sarajevu, jer on nije pisao za klasu, partiju ili grupu. On je pisao za ljude koji su sposobni da se bore da misle i da djeluju. „Ako filozofi nisu uvijek historičari, poželjno je da svi historičari budu filozofi“ (E. Gibon). Imamović je bio historičar-filozof.

I na kraju, istine radi i historije radi, treba reći da je Akademija nauka i umjetnosti (ANU) BiH odbila primiti Mustafu Imamovića za svoga člana 2001. godine. Zar je um i moral protjeran i iz ove institucije? Nauke i umjetnosti?! Taština, zavist, zloba ..., šta li je? Očito je: Imamović je bio iznad toga. Njegova literatura to potvrđuje.